

Hollandsche en zeeuwsche wimpel

Geldersche wimpel

Koffiezakje.
(op achtermast)

Scheepje
op het vliegelkuk.

mast wortel
(laenten)

naam vlag.

Prot: chr: rouwvlagje.

Kath: rouwvlagje
(onder de nationale vlag.)

sleepvlag.
half hoog.

fire.
(brandgevaar.)

knoop of klot - goud.

trommelstok - wit.
(zink metaal muts)

schipte koop.
(bosje stroo)

hemel boender?

Over vlaggen en wimpels

Tekst en illustraties: Jan Neef

Sinds mensenheugenis is blijkbaar behoefte ontstaan om ook op schepen kenbaar te maken wie en wat u bent en tot welke groep u behoort. De nationale vlag is daar een sterk voorbeeld van en het gebruik ervan mag, vooral op schepen, voldoende bekend zijn.

Vanuit de historie denken wij dan aan beeld en kleur om een bepaalde groep te herkennen, zoals in de Riddertijd (kruistochten) met schilden en wapens. Ook de rangen bij de legers kon je zo herkennen. In oorlogen, bij veldslagen en belegering toonde men een overdaad aan rijkdom en macht, hetgeen vooral op schilderijen van de 17^e eeuwse zeeslagen nadrukkelijk tot uiting moest komen en aan camouflage blijkbaar nog niet was gedacht.

Bij rituelen om het Koninklijk Huis en de vaandels van bijvoorbeeld legeronderdelen en corpsen, worden ook tegenwoordig nog serieus genomen, maar hebben in feite een meer feestelijke bedoeling, waarbij het pavoiëren van schepen niet aan regels gebonden is en alle voorradige vlaggetjes uit kasten en kooien worden gehaald.

Vanwege het grote scala van de internationaal voorgeschreven vlaggen bij de zeevaart door middel van vorm, kleur en het alfabet met cijfers om berichten over te brengen, laten wij dit hier buiten beschouwing en beperken ons dus tot de binnenvaart.

Van de vele in gebruik zijnde vlaggen, zoals die voorkwamen in de Rijksreglementen voor de Rijn en binnenvaart (volgens de Acte van Mannheim, Rijnsoever staten) zijn er inmiddels enige opgeheven of vervangen door modernere middelen. Dit alles was en is steeds behalve in studieboeken ook te raadplegen in de elk jaar nieuwe Schuttevaer almanak, waarin ook alle vaarwegen, havens, getijden en alle mogelijke adressen vermeld

worden en die eigenlijk verplicht aan boord dient te zijn.

Verdwenen is onder andere de blauwe vlag, aan stuurboord uitgestoken, vervangen door een vierkant klappbord met in het midden een oranje knipperlicht. En de blauwe, zogenaamde oploopvlag op het voorschip die aangaf een ander schip of sleep in te halen en voorbij te gaan, is verdwenen.

Het ingehaalde vaartuig moest dan zo mogelijk ruimte geven en vaart minderen wat ove-

rigens tegenwoordig met de marifoon wordt geregeld.

Zo ook met de vaart op de grote rivieren en de zogenaamde ruime vaarwaters, zien wij steeds meer en grotere container- en duwvaart ontwikkelingen ontstaan en minder op de lange kabelgesleepte schepen die de sleepvlag overbodig maakten en waarvoor andere optische vormen zoals kegels, cilinders, ballen in de plaats kwamen.

Ook bij het vervoer van gevaarlijke stoffen is het beter deze symbolen te gebruiken, omdat ze van elke afstand hun vorm behouden en niet, zoals bij een vlag, bij windstilte of juist bij harde wind, achter de stok verborgen blijft. Niet meer van toepassing (wegens Shengen) is ook de groene Douane puntvlag die bij grens overschrijdende lading voor controle aan de achterstok over een bepaald traject gevoerd moest worden.

Tevens bestond jaren voor 1940 het zogenaamde Vlaggenbewijs dat door schipper-eigenaren, kermis- circusexploitanten enzovoort, persoonlijk, ter vrijwaring van geregelde belastingen, ééns per jaar bij een der kantoren moest worden afgehaald.

Ter controle, in grote havens en aan de grens waren soms vaartuigen van de Douane en Marechaussee die ook een varend schip konden aanhouden. Zij vertoonden daarbij een bepaalde, niet meer te achterhalen vlag die inhield dat onmiddellijk bijgedraaid moest worden (stilliggen) en bij weigering kon worden geschoten, wat bij ons schippers, toch wel enige hilariteit tot gevolg had.

Uit de grote verscheidenheid aan reglementaire vlaggen en onderlinge gebruiken, kennen we rouwvlagjes, die soms bleven hangen tot ze versleten waren. Maar ook de zgn. vlag in sjouw (die heb ik zelf nooit gezien) is een nationale vlag met een slag aan het eind of dichtgebonden. Het betekende een sterfgeval aan boord of ontredde met het verzoek om hulp.

Een lange blauwe puntvlag met witte naamletters en zo hoog mogelijk gehesen is voor festiviteiten bedoeld en werd vaak door zeilmakers geschonken bij de oplevering van een nieuw schip. Dan nog het geusje, een klein vlagje met driekleur vanuit het midden is een wat patriottistisch omschreven begrip, maar het staat zo parmantig op de kluiwerboom van platbodems of op de plecht van vletten en sloepen.

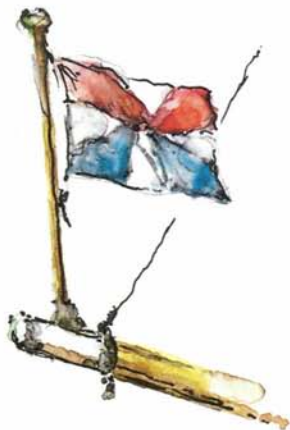
Op bezoek in het buitenland kan een klein vlaggetje van het gastland, hoog in de mast of in het want, goodwill en vriendschap bevorderen.

Een witte vlag of doek, ergens op het achterschip, betekende vooral in grote havens en concentratie van veel schepen, een verzoek

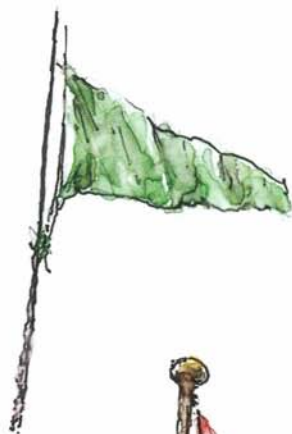
om vers (drink)water te tanken door rondvarende gemeentelijke of particuliere waterboten. Sommige vlaggen verdwijnen geruisloos, zoals het in België voorgeschreven vaarvlagje roodwit geblokt; dit moest laag op de Stevens getoond worden als het schip varende was, maar op den duur werd het niet meer weggehaald als het schip stillag, dus alle effect ging verloren.

Los van dit alles staan dan de latere reclamevlaggen die, in principe, niet op een varend schip thuis horen, maar alleen als collegiale betrekking tot het schip, zoals de bouw, het soort, de vereniging, en dergelijke. Maar ze mogen nooit aan de vlaggenstok worden gehangen!

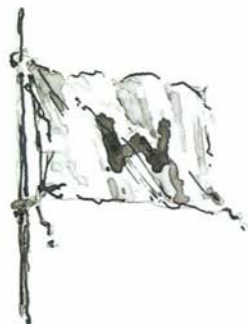
Van meer praktische aard en groter belang rest dan de vleugel (windvaan of wimpel) die de kracht en richting van de wind, vooral bij scherp zeilen, aangeeft. Ook bij het gijpen en manoeuvreren is de vleugel nog steeds een geliefd en eenvoudig instrument dat ook op motorschepen goede diensten bewijst en het scheepvaartgebeuren vaak ook vrolijk stemt. De hierbij geplaatste illustraties zijn speciale, uit herinnering gemaakt en zijn niet volledig, maar mogen, ondanks enige wanorde, toch tot uw verbeelding spreken.

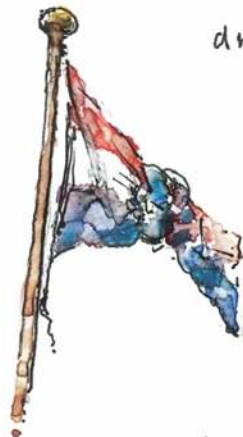
geusje

Douane

drinkwater
verzoek

vlag in sjouw